

Akademie nadání:

Prostor pro setkávání výjimečných dětí a jejich rodin

Nadané děti, které zároveň trpí nějakým handicapem, tvoří velmi specifickou a ohroženou skupinu. Jejich tzv. dvojí výjimečnost je totiž stavem, který mnohdy ani psychologové nedokážou správně diagnostikovat a přistupovat k němu s potřebnou citlivostí. S cílem těmto dětem i jejich rodinám pomoci a naučit je žít ve společnosti vzniklo občanské sdružení Akademie nadání (ANA).

Spoluzakladatelka a předsedkyně Akademie nadání psycholožka Ivana Smítková je odborníci specializující se na diagnostiku a péči o nadané děti s handicapem. Zkušenosti v této oblasti získala už jako pracovnice Pedagogicko-psychologické poradny Plzeň. „Působila jsem jako psycholog pro všechny děti a rodiče a navíc jako krajská koordinátorka péče o nadané děti. Tyto aktivity tehdy zaštiťoval pražský Institut pedagogicko-psychologického poradenství, díky kterému jsem absolvovala mnoho školení a setkávala se s lidmi, kterým je tato problematika blízká. V roce 2009 jsem se pak rozhodla založit občanské sdružení, které bude zaměřeno právě na pomoc dvakrát výjimečným dětem

a jejich rodinám. S nástupnickým úřadem zmíněného institutu spolupracuji dodnes,“ vzpomíná Smítková.

Spojení nadání s poruchami učení, pozornosti i emocí

Co vlastně ona dvojí výjimečnost znamená? Ivana Smítková vysvětluje: „Tyto děti jsou v některých oblastech nadprůměrně rozvinuté a velmi inteligentní, ale současně trpí nějakým typem postižení, které rodičům a učitelům obvykle znemožňuje jejich nadání rozpoznat. Handicapů je přitom mnoho. Nejčastěji se jedná o poruchy učení jako dyslexie, dysgrafie, dysortografie a dyskalkulie. Dále jde o poruchu pozornosti a aktivity, která se navíc s poruchami učení může kombinovat. Chodí k nám také hodně dětí s Aspergerovým syndromem, depresemi, úzkostnými poruchami apod. Patří sem však i tělesná a smyslová postižení nebo dětská mozková obrna. Naším cílem je zajistit takovým dětem a jejich rodinám odbornou péči a podporu. Usilujeme o to, aby se mohly vzdělávat a osobnostně rozvíjet adekvátně individuálním schopnostem, potřebám i omezením, aby nebyly kvůli své výjimečnosti vyčleňovány z kolektivu vrstevníků a aby vztahy a výchova v jejich rodinách byly funkční a harmonické.“ Obecně jde o velmi ohroženou skupinu dětí. Prvořadým problémem je všeobecně nízká informovanost a složitá diagnostika. „Často se stává, že kvůli odchylkám v chování, hyperaktivitě či nezačleněnosti jsou tyto děti považovány svým okolím za podprůměrně inteligentní, problémové nebo nevychované. Setkávají se s nepochopením a negativními reakcemi příbuzných, učitelů i ostatních dětí. A teprve odborné vyšetření ukáže nadání a případnou poruchu. Ani po stanovení správné diagnózy však ještě není vyhráno – český vzdělávací systém bohužel není nastaven tak, aby pedagogům umožňoval individuální péči o takovéto děti v potřebné míře. Těm tak hrozí trvalé narušení vztahů s okolím a prohlubující se potíže, které přetrvávají celý život. Důležitá je zde specifická a citlivá péče, pochopení, postupná terapie a zapojování do kolektivu vrstevníků. A s tím vším pomáhá právě Akademie nadání,“ popisuje předsedkyně sdružení. Zjednodušeně řečeno, ANA se snaží o to, aby problémy dvakrát výjimečných dětí byly včas odhaleny a adekvátně řešeny. Usiluje také o zkvalitnění informovanosti o této problematice mezi laiky i odborníky, o rozvíjení schopností nadaných dětí a navazování styků mezi rodinami.

První kontakt dětí s ANA má různou podobu. Někdy návštěvu Akademie nadání doporučí rodičům dítěte soukromý psycholog, pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum nebo další odborníci, častěji ji však kontaktují sami rodiče.

Pomoc nejen pro nadané děti

„Problémy se u dvakrát výjimečných dětí totiž obvykle projeví velmi brzo a rodiče si jich nemohou nevšimnout. Jde např. o panické reakce na neznámé prostředí a lidi, třeba ve školce a škole. Tyto děti jsou totiž často velmi vyspělé a ve společnosti vrstevníků se nudí nebo jsou zmatené kvůli vlastní odlišnosti. Lépe se cítí mezi dospělými. Některé se naopak do školy velice těší, ale zpravidla jsou realitou zklamané – protože od vzdělávání očekávaly něco úplně jiného. Když jejich očekávání nejsou naplněna, jsou zdrcené, uzavírou se do sebe nebo naopak začnou vyrušovat a „zlobit“. A protože málokoho napadne, že takové chování ve skutečnosti vyplývá z nadání, jsou trestány a upozaďovány tak dlouho, dokud se buď nezhroutí, nebo nezapadnou do průměru. Což je obrovská škoda pro ně i celou společnost – takoví lidé jsou pak nešťastní i v dospělosti a společnost jejich „usměrněním“ ztrácí výjimečné mozky, které by přitom mohly vymyslet mnoho úžasných věcí,“ líčí smutnou skutečnost Ivana Smítková. Věta, kterou v ANA v telefonu od rodičů slyší snad nejčastěji, zní: „Dozvěděli jsme se, že máte pochopení pro různé problémové děti.“ Říkají, že neví, jestli je jejich dítě nadané, že si to sami spíše nemyslí. Ale zkrátka potřebují pomoci. Pracovníci ANA je uklidní, že je úplně jedno, zda je jejich dítě podprůměrné, průměrné či nadané. Akademie nadání není elitářská, jak by si lidé mohli myslet. Pomáhá každému dítěti, které přijde a pomoc potřebuje. Navíc rodičům, kteří sem zavítají, o nadání potomků většinou vůbec nejde. Vidí, že děti mají problémy – zejména výchovné potíže doma nebo ve škole, potíže v učení, psychické potíže různého druhu a někdy i psychosomatické problémy. Často navštívili už mnoho lékařů a nikdo jejich dětem nedokázal pomoci. A tak kontaktují ANA.

Základ: diagnostika, anamnéza a poznání pravdy

„Prvním naším krokem je diagnostika. Vstupní psychologické vyšetření musí být velmi po-

drobné, týká se intelektu, školní připravenosti, psychiky, pozornosti, osobnosti... Základem úspěchu totiž je, aby samy děti poznaly, proč se jim to nebo ono děje. Často vůbec netuší, že jsou v některé oblasti nadané a v jiné handicapované. A nemyslete si, že výsledky vyšetření nechápu – i ty v předškolním věku po poznání pravdy často vyložené touží. Podobně důležitá je podrobná anamnéza – od prenatálního vývoje do současnosti. Zjišťujeme, jak se dítě vyvíjelo a pohybovalo, jak se chovalo jako miminko, jak to u něj bylo s kojením, spánkem... I to mnoho napoví. Výsledky pak zpracujeme a následuje konzultace s rodiči. Vysvětlíme jim všechny příčiny a následky i návrh dalšího postupu. A už to mnohdy vykoná spoustu terapeutické práce. Dítě si o sobě třeba dosud myslelo, že je hloupé, a najednou zjistí, že je ve skutečnosti šikovné. Nebo rodiče se mohli domnívat, že jejich dítě nic neumí a je nevladatelné. A když jim vysvětlíme příčiny jeho chování, často jsou úplně v šoku – protože mu např. krivdili nebo očekávali něco zcela jiného. Následuje mnoho otázek, ale také obrovská úleva,“ usmívá se Smítková.

Některým rodinám vysvětlení problému stačí a chtějí si s ním poradit samy. Jiné se stanou pravidelnými návštěvníky ANA. Jen tak totiž mohou plně využívat hlavní výhody sdružení – dlouhodobou péči, vzájemné setkávání rodin s obdobnými problémy a společné akce. Těžištěm práce Akademie nadání se v této fázi stávají kluby, při kterých se děti scházejí, vzájemně poznávají, hrají společenské hry, učí se atd. „Děti vidí, že nejsou samy, že těch s podobnými problémy je víc. Mají si mezi sebou o čem povídat, zvykají si na společnost většího množství lidí. A pokrok bývá rychlý – děti, které dříve při představě komunikace s neznámými lidmi prožívaly silnou úzkost, si zde najdou kamarády. Naučí se respektovat ostatní i vážit si samy sebe, učí se tolerovat zvláštnosti ostatních. Vždycky nás potěší, když přijde něčí maminka a říká: To je zázrak, náš syn si až doteď s žádnými dětmi nepovídal, celé dny mlčel a z cizích lidí měl hrůzu. A najednou se směje, má radost, našel si přátele a ve škole se chová mnohem lépe,“ říká spoluzakladatelka Akademie nadání. Výhodou klubů je i to, že starší děti vidí ty mladší, které sem přijdou poprvé, a uvědomí si, že dříve byly v jejich pozici. A také to, jaký pokrok už udělaly. Nežádá se sany od sebe začnou snažit těm novým pomáhat. Samozřejmě ne vždy se vše podaří, pracovníci ANA musí při klubech řešit nejen problém nebo konflikt. U každého jednotlivého dítěte je nezbytné předvídat reakce na různé

události a některým se i snažit předcházet nebo od nich odvést pozornost.

Personální i finanční problémy

Kromě klubů Akademie nadání organizuje i rozsáhlejší akce – např. příměstské tábory, exkurze, víkendové pobyty, interaktivní představení, výlety nebo tvořivé dílny a různé zájmové kroužky. Některé jsou určeny jen pro klienty, při jiných je naopak cílem, aby děti z ANA navázaly kontakt s ostatními. Při tom všem ANA spoléhá jak na své spolupracovníky, tak na externí pomocníky a lektory. „Někdy nám pomáhají i dobrovolníci – třeba z řad rodičů nebo studenti psychologie, kteří zde získávají odbornou praxi. Velkým problémem však je sehnat kvalitního psychologa, který by měl o tuto oblast zájem a zapojil se do činnosti ANA,“ popisuje personální potíže Smítková. Financování všech aktivit ANA je náročnou mozaikou. „Každý člen Akademie nadání platí příspěvek 1000 Kč ročně. Všechny naše akce – kluby, kroužky atd. – jsou placené, avšak ne za účelem zisku, ale zaplacení nájemného, energií a platů. Mnoho práce se zde udělá zadarmo na bázi dobrovolnictví. Důležitě jsou pro nás sponzorské dary – od firem i samotných rodičů. Obvykle jsou určeny na konkrétní věci: hry, míče na cvičení apod. Usilujeme i o získávání dotací, zatím jsme uspěli s několika menšími od kraje nebo magistrátu. Také máme zakázku od Plzeňského kraje – vypracováváme metodiku pro dětské domovy,“ vypočítává Ivana Smítková nemalé zdroje peněz.

A jak dlouho Akademie nadání o jednotlivé děti pečuje? „To je velmi různé. Když je problém důsledkem konkrétní události – např. rozchodu rodičů, dá se po čase překonat a odezní. U někoho se potíže mohou po čase vrátit – i dítě, které už k nám nedochází, může destabilizovat třeba změna prostředí při přestupu do jiné školy. Pak se rodiče ozvou a terapie pokračuje. U těžších poruch jsou odborný dohled a péče dlouhodobé nebo dokonce trvalé. Některí rodiče, jejichž děti už k nám pravidelně nechodí, se občas ozvou kvůli konzultaci nebo se s potomkem zúčastní nějakého výletu či pobytu. Často to zdůvodňují tím, že jim i jejich dětem je s námi prostě dobře. A z toho máme velkou radost,“ uzavírá Ivana Smítková.

| Aspergerův syndrom (AS)

Jde o poruchu autistického spektra, které se vyznačuje narušením v oblasti sociální interakce, komunikace a představitosti. Projevuje se sníženou kvalitou sociální interakce, dodržováním zaběhnutých rituálů v chování, omezenou nebo netypickou mimikou a gestikulací, stereotypními zájmy, problémy s porozuměním ironie, humoru a metafor. Intelekt je v pásmu normy, někteří jedinci s AS mají výrazné intelektové nadání. Děti s AS mají nevyrovnaný vývojový profil. Jejich intelekt je normální, sociální a emoční dovednosti však vždy výrazně zaostávají za jejich kognitivním vývojem. Pro děti a někdy i dospělé s AS je náročné rozlišit, které chování je sociálně přijatelné a které ne. Nerozumějí významu zdvořilostních gest (narozeninové přání apod.), uniká jim smysl společenských formalit. Je pro ně náročné přijmout nebo vyjádřit kompliment, kritiku či gratulaci. Chybí jim flexibilita a přizpůsobivost, těžce nesou změny. Bývají perfekcionista, často odmítají novou aktivitu, protože si nejsou jisti, jestli ji dokonale zvládnou. Jsou extrémně kritičtí k vlastním nedostatkům i chybám ostatních. Mezi silné stránky lidí s AS patří čestnost, respektování pravidel, spolehlivost, důslednost a cit pro detail.

| Akademie nadání o. s.

Doudlevecká 36, 301 00 Plzeň
tel.: +420 604 516 861
e-mail: IvSmítkova@seznam.cz
www.a-na.webnode.cz
www.akademie-nadani.cz

Činnost ANA můžete podpořit darem směřovaným na účet č. 234624537/0300.